פקחים צעירים

גן לאומי
כוכב הירדן

החוברת של

ילדים שלום,

אני ארצי היעל.
כמוכם, גם אני צעיר, הרפתקן ואוהב לטייל ברחבי ישראל.
ביקרתי בארבל, בבניאס, במערות בית שערים,
בקיסריה, בהרודיון ובעינות צוקים.
בים ובמדבר, בחורש ובהר...
רוצים להצטרף אלי, ללמוד דברים חדשים ולשמור על הסביבה?
רוצים? מצוין! אז בואו נטייל באהבה.

הרימו רגליים וקרניים, קחו עט והורים
והפעם נצא לכבוש את כוכב הירדן, היפה במבצרי הצלבנים!

בסוף הטיול תוכלו להתייצב לטקס התחייבות, לקבל את התג
ולהצטרף אליי ואל החברים - להיות פקחים צעירים.

שלכם באהבה וחיבוק,

ארי

מתכוננים לכיבוש המבצר

לפני שניכנס נתבונן על מפת המבצר. כך הוא נראה מלמעלה.
מכאן רואים שהוא בנוי כמו **מבוך של חומות, מגדלים ושערים**.
במפה מסומנות התחנות בהן ממתינות לכם משימות.
היעזרו בה כדי למצוא את דרככם. בהצלחה!

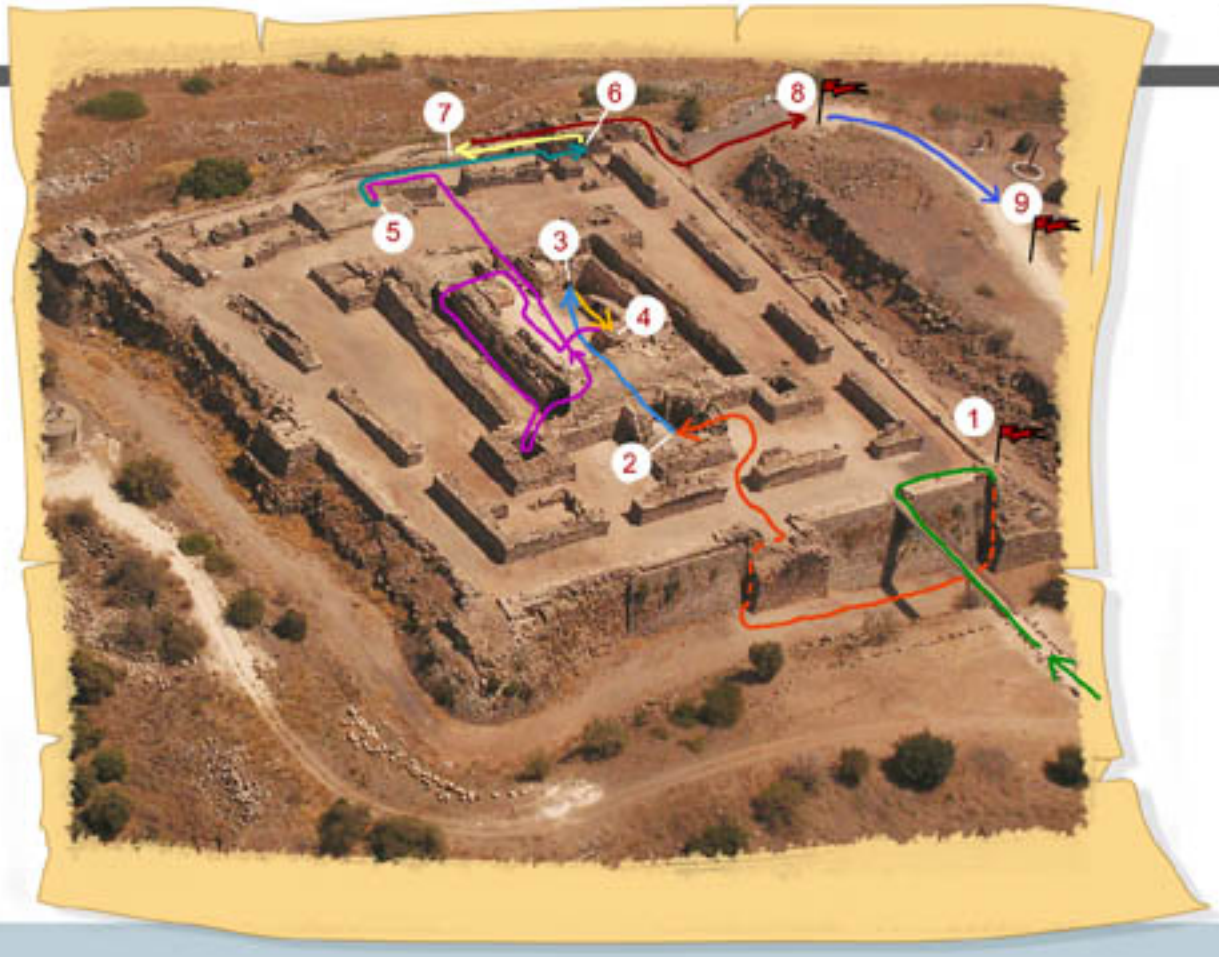

למשימה הבאה - עברו דרך החומה השניה
המקיפה את המבצר והיכנסו דרך שער גדול

משימה מס' 1– חופרים לעומק ובונים לגובה

תארו לעצמכם שמעל פתח הגיחה התנשא מגדל שמירה גבוה.
היכנסו אליו ורדו במדרגות הסודיות לקרקעית החפיר.
החפיר הוא תעלה עמוקה ורחבה שהקיפה את המבצר ומנעה גישה של כלי מלחמה גדולים לחומה. הביטו למעלה: הגובה מקרקעית החפיר עד לראש החומה היה 20 מ' (בניין בן 6 קומות). הגשר מעל החפיר היה עשוי עץ ובשעת סכנה ניתן היה לשרוף אותו, או להרימו. הפתח הסודי איפשר לחיילי המבצר לצאת בסתר ולפגוע בכוחות האויב.

מה לדעתכם ניתן ללמוד על הצלבנים שבנו מבצר חזק ומשוכלל כל כך?

- שהיו חזקים ועוצמתיים.
- שהיו מעטים ומאויימים, ובלי המבצרים לא היו שורדים בארץ.

בהמשך תוכלו לבדוק האם דעתכם השתנתה.

הצלב הוא סמל הדת הנוצרית.
הצלבנים היו נוצרים שבאו מאירופה לארץ ישראל לפני כ 1000 שנה במטרה לכבוש אותה מידי השלטון המוסלמי.

למשימה הבאה - עברו מתחת לגשר וחפשו מימינכם פתח סודי נוסף, דרכו תעלו חזרה למבצר. עברו דרך החומה השניה המקיפה את המבצר והיכנסו דרך שער גדול.

משימה מס' 2 - **שומרים על המבצר**

מול השער יש חלון צר וארוך הנקרא **חרך ירי**. שומרי המבצר יכלו לירות דרכו חיצים בעודם מוגנים. לפני 900 שנה בערך, הגנו האבירים הצלבנים על המבצר מפני המוסלמים.
היום המשימה שלנו היא להגן על המבצר העתיק, על החי והצומח סביבו ועל הנוף הנשקף ממנו. זהו בלוח המטרה התנהגויות שעלולות לסכן את המטיילים ולפגוע בעתיקות ובסביבה. ציירו חץ בין האיור להסבר המתאים.

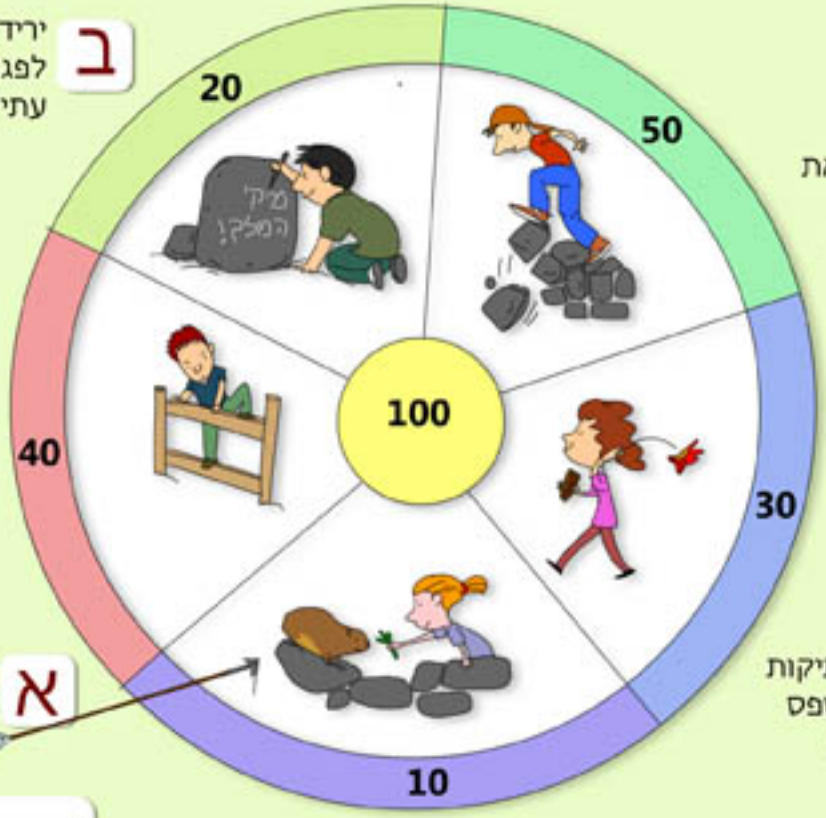

ב ירידה משביל מסומן עלולה לפגוע בכם ובממצאים עתיקים וחשובים

ר לכלוך מסכן את בעלי החיים ופוגע בהנאת המטיילים

ת ציור וחריתה על ממצאים עתיקים פוגעים בהם ואת הנזק לא ניתן לתקן

א האכלה של בעלי חיים בטבע מזיקה להם

ו טיפוס על העתיקות מסכן את המטפס ואת העתיקות

כעת, סדרו את האותיות לפי סדר המספרים וקבלו את התואר הנכסף:

א	_	י	_	_
10	40		30	50	20

למשימה הבאה – עברו גם את השער הפנימי המערבי והתקדמו ישר לחצר המרכזית. חפשו בצדה השני של החצר את המטבח

משימה מס' 3 – משחק "המבצר"

בצד המטבח אבן גיר לבנה, עליה חרות משחק קדום. המשחק נראה ממש כמו מבצר במבט מלמעלה: מגדלי שמירה, חומה מקיפה את כל המבצר, חומה פנימית, ובאמצע, מבצר פנימי, שבו אנחנו נמצאים כעת. **הזמינו שותף ושחקו ממש כמו הצלבנים** (אפשר גם בבית)

הוראות המשחק:

1. כל שחקן אוסף תשע אבנים (אחד אבני בזלת שחורות והשני אבני גיר לבנות).
2. כל שחקן מניח בתורו אבן על "מגדל" פנוי.
3. כשמסיימים להניח את כל 18 האבנים, כל שחקן מזיז בתורו אבן ממגדל אחד למגדל סמוך. אפשר לנוע רק בקו ישר (גם באלכסון) ורק למגדל פנוי.
4. שחקן שיוצר רצף של שלוש אבנים בקו ישר – בוחר אבן של היריב ומוציא אותה מהמשחק.
5. המשחק מסתיים כאשר: לאחד השחקנים נותרו 2 אבנים בלבד, או ששחקן אחד חוסם כל יכולת תזחה של יריבו.

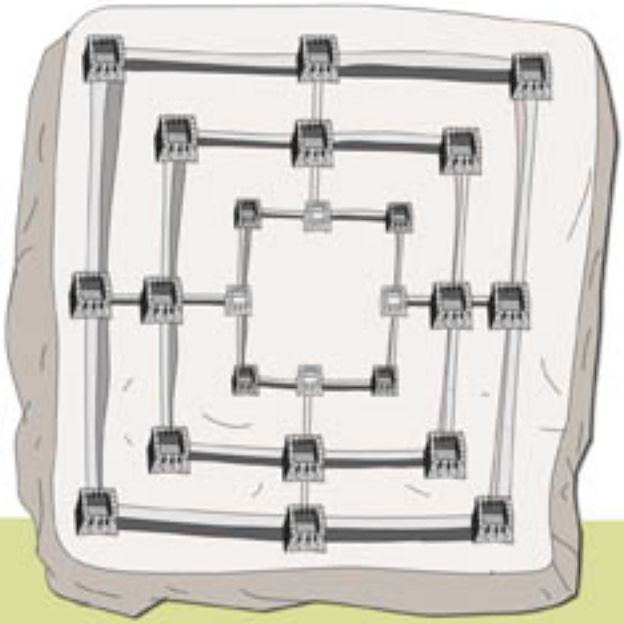

למשימה הבאה – צאו מהמטבח ולכו ישר, עד לאולם הגדול שממול.

משימה מס' 4 – צריך לשקול את זה

הצבא המוסלמי בפיקודו של צלאח א-דין מתקרב למבצר. זה הזמן ללבוש את בגדי הקרב!
יש כל כך הרבה שכבות ופריטי לבוש... עזרו לנושאי כליו של האביר להלבישו לפי הסדר הנכון.
בבית תוכלו לגזור את הלבוש ולהלביש אותו ממש!

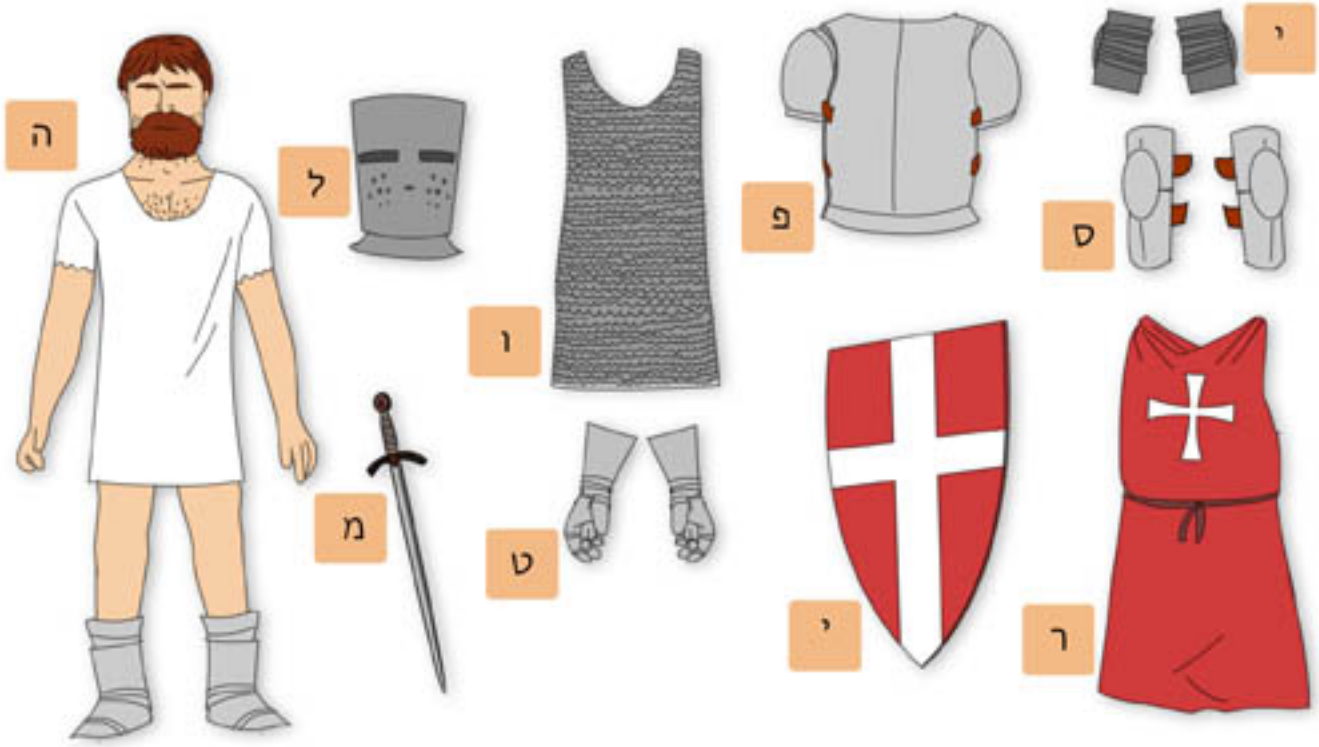

כעת הציבו את האותיות לפי הסדר ותגלו כיצד נקראה קבוצת האבירים (מסדר) שחיה במבצר

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ה									

לבושו הכבד והמסורבל של האביר לא התאים לאקלים בארץ, והוא אחת הסיבות לתבוסת הצלבנים למוסלמים.

חפשו בתקרה טבעת ברזל (תלויה על אבן בולטת).
התוכלו לנחש למה שימשה? _____
המשיכו לחקור את חיי הצלבנים במבצר הפנימי: חפשו את בור המים וחצר הכביסה, את חדר האוכל, האולמות הגדולים...

למשימה הבאה – צאו מהחצר, חצו רחבה גדולה ואז פנו שמאלה. התקדמו מעט עד לבור המים.

משימה מס' 5 – בחן את עצמך

קירות הבור מכוסים טיח, שמעיד על כך שהבור הכיל מים.
כמות המים שנאספה בבור הספיקה לקיום תושבי המבצר במשך שנה וחצי של מצור!
החוקרים מניחים שחיו כאן כמה מאות אנשים: כמה עשרות אבירים ונושאי כליהם, חיילים רגליים, טבחים, נפחים, סייסים, אנשי ניקיון...
בואו ננסה לבדוק האם מתאים לכם להיות אבירים הוספיטלרים במבצר?
כל שעליכם לעשות הוא לסמן את התשובה שהכי מתאימה לכם.

א. מהי מטרתך בחיים?
1. להציל את המקומות הקדושים לנצרות מידי המוסלמים.
2. לגדול ולהפוך לאדם עצמאי, אחראי, שיודע לקבל החלטות נכונות.

ב. לדעתך, מהן שבע התכונות החשובות לאביר?
1. לדעת לרכוב על סוס, לשחות, להתאגרף, לצוד, לשחק שחמט, לירות בקשת ולחרוז חרזים.
2. לדעת לרכוב על אופניים, לשחות, לבשל, לשחק כדורגל, לשלוח מיסרונים, להיות בפייסבוק ולשיר.

ג. איך לדעתך נכון לחיות?
1. בעוני, בצניעות ובמשמעת.
2. בעושר, בפאר ובכיף.

ד. מה אתה אוהב לאכול?
1. בשר, לחם ויין.
2. שניצל, צ'יפס וקולה.

ה. מה דעתך על מקלחת?
1. אפשר פעם בשבוע, רק להקפיד לשים הרבה בושם.
2. רצוי להתרחץ מדי יום.

כעת חברו את הנקודות:
5 נקודות – אתה בדיוק האביר ההוספיטלרי שאנחנו מחפשים. נשמח לקבל אותך למסדר.
6-10 נקודות –מצטערים. אולי מסדר אחר יתאים לך.

למשימה הבאה – צאו מבור המים ופנו ימינה. לכו ישר עד השער הגדול.

משימה מס' 6 – פיתחו את השער

מבנה שער צלבני משוכלל הוא אוסף של מכשולים שיש לעבור.
חפשו במבנה השער העתיק רמזים למכשולים השונים. סמנו ב-V כל רמז שמצאתם.

- **שני חרכי ירי** מכוונים לכניסה.
- **שער סורג**– חפשו את המרווח שבין שתי קשתות השער, דרכו ניתן להוריד שער סורג (בשער זה כנראה שדווקא לא היה סורג).
- **פתח מעל השער** דרכו שפכו שמן רותח ודירדרו אבנים על המתפרצים לעבר השער.
- **2 דלתות עץ** מצופות ברזל– חפשו למעלה, משני צידי השער, את ה"פותות". מעין שקעים בעזרתם חיברו את צירי הדלתות לשער.
- **בריח**– חפשו על הקירות שקעים מרובעים מסודרים זה מול זה. בתוכם נעצו מוט עץ שמנע את פתיחת דלתות השער.

למשימה הבאה - צאו מהשער והמשיכו למקום בו עמד בעבר המגדל החיצוני.

משימה מס' 7 - סוף הסיפור

במשך 21 שנה חיו הצלבנים במבצר והגנו עליו, אפילו כשהממלכה הצלבנית כולה כבר נפלה. בשנת 1189, לאחר שנה וחצי של מצור כבד, הצליח הצבא המוסלמי, בפיקודו של צלאח א-דין, למוטט את המגדל החיצוני. רק אז החליטו אבירי כוכב הירדן להיכנע.

מהמגדל האדיר נותרה רק מפולת אבנים במדרון ההר.

איך הצליחו המוסלמים למוטט מגדל חזק כל כך? השלימו את המילים החסרות ותגלו:

למשימה האחרונה - צאו מהמבצר והמשיכו למצפור "דן שומרון".

משימה מס' 8 - כשיוצאים מגיעים למקומות נפלאים

הצלבנים כינו את המבצר "בלוואר", בצרפתית יפה נוף. שמו של המבצר המושלם והנוף הנשקף ממנו יצא למרחקים והוא מושך אליו מבקרים רבים עד היום.
התבוננו בנוף ובמפות ותוכלו לגלות מהיכן באו חמשת המבקרים

כל הכבוד! כעת אתם ראויים להשתתף בטקס ההתחייבות, בו תהיו לפקחים-אבירים צעירים.
משמאל לשביל גן פסלים. למי שרוצה ממתינה שם משימה מפתיעה לקינוח...

משימה 9 - לקינוח

לצד המבצר הצלבני יצר תומרקין הפסל גן פסלים מיוחד.

1. חפשו בין הפסלים את האביר הצהוב.
2. חפשו פסל שצורתו כסמל הצלבנים.
3. חפשו פסל ובו חלון זכוכית. חפשו את הנקודה שבה משתקף המבצר ונראה כאילו הוא משתלב בנוף.

התחייבות הפקח (האביר) הצעיר

בשם אהבת הארץ ובשם הסקרנות
אני מקבל עליי כאביר
את חובותיו של פקח צעיר:
להיות נאמן לארצנו היפה;
לכבד את המורשת ולשמור על העתיקות המספרות את סיפורה;
להגן על הצומח והחי;
ובשם הצדק, לשמור על סביבה נקייה גם עבור הבאים אחריי.

אשתף את חבריי בחוויותי עם "פקחים צעירים"
ואמשיך לטייל, ללמוד ולחקור עוד ועוד אתרים.

על החתום: _____

_____ גן לאומי כוכב הירדן _____ _____
תאריך ניתן באתר שם עורך הטקס חתימת עורך הטקס

יחמה ותרומה: קרן דואליס | כתיבה: נעמה גולד "פשוט" | איור ועיצוב: שחר נבות

פקחים צעירים ברחבי הארץ:
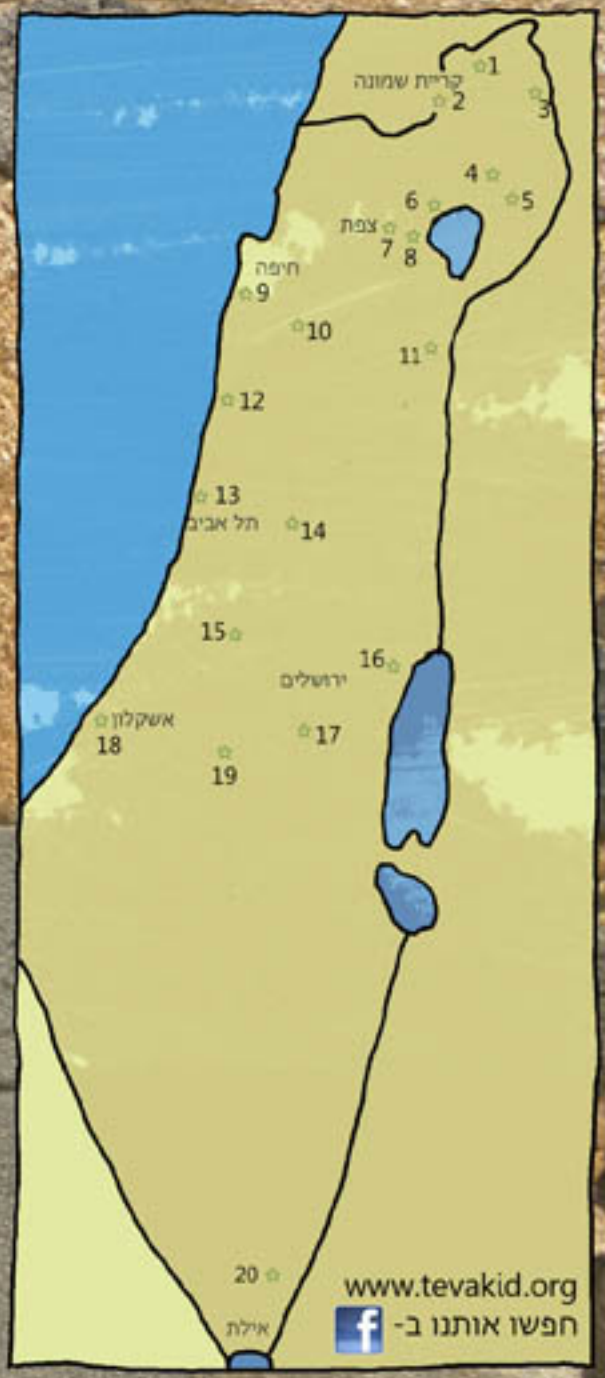
1. שמורת טבע תל דן
2. שמורת הטבע נחל חרמון (בניאס)
3. גן לאומי מבצר נמרוד
4. שמורת טבע משושים
5. שמורת טבע גמלא
6. גן לאומי כורזים
7. שמורת טבע נחל עמוד
8. גן לאומי ושמורת טבע ארבל
9. שמורת טבע נחל מערות
10. גן לאומי בית שערים
11. גן לאומי כוכב הירדן
12. גן לאומי קיסריה
13. גן לאומי אפולוניה
14. גן לאומי ירקון
15. גן לאומי עין חמד
16. שמורת טבע עינות צוקים
17. גן לאומי הרודיון
18. גן לאומי אשקלון
19. גן לאומי בית גוברין
20. שמורת טבע חי בר יטבתה